

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku M. B.
przy uczestnictwie A. B.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek wniosku pełnomocnika z urzędu ustanowionego dla uczestniczki
o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej,

oddala wniosek.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 16 grudnia 2020 r. Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną (wniesioną przez ustanowionego dla uczestniczki A. B. w postępowaniu kasacyjnym pełnomocnika z urzędu adwokata B. P.), od postanowienia Sądu Okręgowego w Kaliszu z 29 maja 2019 r. (II Ca 400/19), w części dotyczącej rozstrzygnięcia o oddaleniu apelacji wnioskodawcy, odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie i oddalił wniosek wnioskodawcy o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Najwyższy wskazał, że nie orzekał o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, bowiem w skardze nie sformułowano stosownego wniosku w tym przedmiocie i nie złożono oświadczenia, że koszty te nie zostały opłacone ani w całości, ani w części.

Odpis postanowienia Sądu Najwyższego wraz z uzasadnieniem został doręczony pełnomocnikowi uczestniczki w dniu 11 lutego 2021 r. (k. 527). Po

niespełna dwóch latach od doręczenia, pismem z 21 grudnia 2022 r., (wpływ do Sądu Najwyższego 27 grudnia 2022 r.) adwokat B. P., złożyła wniosek o przyznanie kosztów pomocy prawnej od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Kaliszu, wskazując, że koszty te nie zostały opłacone ani w całości ani w części.

Pełnomocnik skarżącej nie negowała, że nie złożyła w skardze wniosku o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej uczestniczce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym ani nie zawarła w niej oświadczenia o nie opłaceniu przez uczestniczkę tych kosztów w całości lub w części. Na poparcie wniosku argumentowała, że pomoc prawna została jednak udzielona, a uczestniczka nie ma obowiązku pokrycia jej kosztów. Ponadto nie są one elementem kosztów procesu, nie ma zatem do nich zastosowania art. 109 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek nie zasługuje na uwzględnienie.

W oparciu o uzasadnienie wniosku przyjąć należy, że pełnomocnik uczestniczki stoi na stanowisku, iż Sąd Najwyższy powinien orzekać o należnych jej kosztach z urzędu, niezależnie od tego czy sformułowała w skardze stosowny wniosek w tym przedmiocie ewentualnie że dopuszczalne jest złożenie wniosku o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej po zakończeniu postępowania kasacyjnego, bez ograniczenia terminami przewidzianymi na wnioskowanie o uzupełnienie postanowienia kończącego postępowanie kasacyjne.

Stanowisko to nie zasługuje na podzielenie. Z art. 109 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c. wynika bowiem jednoznacznie, że z urzędu sąd orzeka jedynie o kosztach należnych stronie działającej bez profesjonalnego pełnomocnika. Jeżeli jednak pełnomocnik skarżącej prezentował stanowisko przeciwne, to abstrahując od jego zasadności, powinien wnioskować o uzupełnienie postanowienia Sądu Najwyższego w terminie 14 dni od jego doręczenia wraz z uzasadnieniem (art. 351 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c.), czego nie uczynił.

Niezależnie od powyższego dostrzeżenia wymaga, że w rozpoznawanym przypadku Sąd Najwyższy orzekając o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie, nie miał podstaw do rozstrzygania o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej uczestniczce z urzędu w postępowaniu

kasacyjnym, w skardze kasacyjnej nie sformułowano bowiem żadnego wniosku w tym przedmiocie (k. 403 – 410 i k. 506). Zawarto w niej jedynie wniosek o „zasądzenie na rzecz uczestniczki postępowania kosztów procesu za wszystkie instancje według norm przepisanych” (k. 404) który – wobec wyniku postępowania kasacyjnego – był bezprzedmiotowy. Zaaprobowanie tak sformułowanego wniosku mogłoby nastąpić jedynie w razie uwzględnienia skargi kasacyjnej uczestniczki poprzez zasądzenie kosztów pomocy prawnej bezpośrednio od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 7 października 2021 r., III CZP 51/20, OSNC 2022, nr 5, poz. 47).

W sytuacji, w której nie zachodzą podstawy do obciążenia kosztami nieopłaconej pomocy prawnej przeciwnika strony reprezentowanej przez pełnomocnika z urzędu, koszty te obciążają Skarb Państwa zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. o adwokaturze (tekst jedn. Dz. U. 2020, poz. 1651). Niezbędne jest jednak złożenie przez pełnomocnika z urzędu wniosku o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej wraz z oświadczeniem, o którym mowa w § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst. jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 18), najpóźniej do dnia podpisania przez Sąd Najwyższy sentencji orzeczenia kończącego postępowanie (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 sierpnia 2021 r., III CNP 12/20, niepubl.). Pełnomocnik skarżącej zaniechała jednak złożenia stosownego wniosku w tym przedmiocie, co spowodowało wygaśnięcie roszczenia o przyznanie kosztów.

Dokonanie tej czynności we wniosku z dnia 21 grudnia 2022 r. o przyznanie kosztów pomocy prawnej od Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Kaliszu jest spóźnione i z tych przyczyn nie mogło być uwzględnione (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 9 listopada 2017 r., I CZ 94/17, niepubl.; z 18 września 2017 r., V CSK 677/16, niepubl. oraz z 18 września 2007 r., IV CSK 283/07, niepubl.). Możliwość uzupełniającego orzekania o kosztach sądowych w oderwaniu od terminu wydania orzeczenia końcowego istnieje jedynie w przypadku, gdy koszty te są należne Skarbowi Państwa (art. 108¹ k.p.c. w zw. z art. 116 u.k.s.c.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

